ชื่อตราสินค้าชุมชนในจังหวัดสงขลา*

Brand Names of Community Products in Songkhla

จริญญา ธรรมโชโต**

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาการตั้งชื่อของสินค้าชุมชนในจังหวัดสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโครงสร้างทางความหมายในการตั้งชื่อชนิดของสินค้า (Product Names) และชื่อทางการค้า (Trade Names) ข้อมูลที่ได้มาจากชื่อชนิดของสินค้าและชื่อทางการค้าที่ปรากฏอยู่บนฉลากสินค้าชุมชนในอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา สินค้าชุมชนต้องเป็นสินค้าที่ผลิตโดยผู้ผลิตในท้องถิ่น และต้องเป็นสินค้าที่มีฉลากสินค้าเท่านั้น พื้นที่ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา เนื่องจากเป็นอำเภอที่ผู้คนในชุมชนพยายามผลิตสินค้าจากวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น อันได้แก่ตาลโตนดซึ่งเป็นพืชที่สร้างชื่อเสียงให้กับอำเภอสทิงพระ

ชื่อสินค้าสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ ชื่อชนิดของสินค้าและชื่อทางการค้า ชื่อชนิดของสินค้าเป็นชื่อที่ใช้สำหรับแสดงให้ผู้ซื้อทราบว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าชนิดใด มีลักษณะหรือคุณสมบัติพิเศษอย่างไรบ้าง ส่วนชื่อทางการค้าเป็นชื่อที่มีการตั้งขึ้นเพื่อแสดงว่าเป็นสินค้าของผู้ผลิตรายใด ผลการวิจัยพบว่า ชื่อชนิดของสินค้ามีโครงสร้างที่ขึ้นต้นด้วยวัตถุดิบและขึ้นต้นด้วยชนิดของสินค้า ชื่อที่ขึ้นต้นด้วยวัตถุดิบมีโครงสร้าง 2 แบบคือ โครงสร้างเดี่ยวและโครงสร้างขยาย ส่วนโครงสร้างที่ขึ้นต้นด้วยชนิดของสินค้ามีโครงสร้างแบบขยาย ชื่อทางการค้ามีโครงสร้างของการใช้ชื่อเฉพาะ เช่น ชื่อบุคคลที่เป็นผู้ผลิต และชื่อที่เป็นคำทั่วไปซึ่งมีความหมายเน้นที่วัตถุดิบที่มีอยู่ในพื้นที่ และมีการใช้สัญลักษณ์ในการตั้งชื่อทางการค้า ชื่อชนิดของสินค้าและชื่อทางการค้าแสดงให้เห็นถึงการตั้งชื่อที่สะท้อนความเป็นวิถีชีวิตของท้องถิ่น ผ่านชื่อวัตถุดิบหรือการใช้คำภาษาไทยถิ่นใต้

คำสำคัญ : สินค้าชุมชน ชื่อชนิดของสินค้า ชื่อทางการค้า ชื่อตราสินค้า สงขลา
community product, product name, trade name, brand name, Songkhla

---

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง "การศึกษาชื่อตราสินค้าและข้อความในฉลากของสินค้าชุมชนในจังหวัดสงขลา" ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยเงินรายได้ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2554 โดยเนื้อหาของบทความนี้จะนำเสนอเกี่ยวกับโครงสร้างทางความหมายของชื่อตราสินค้าซึ่งประกอบด้วยชื่อชนิดของสินค้าและชื่อทางการค้าของสินค้าชุมชน

** อาจารย์ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Abstract

This study aimed to investigate naming of community products in Songkhla. The study focused on the structure of lexical meaning of the product names and trade names. The data was collected from product names and trade names appeared on the labels of community products in Sating Pra District, Songkhla. The products chosen for the study were those produced locally and those with product labels on. Sating Pra was selected as a target area of study because it offered a wide range of community products especially products made from their famous toddy palms.

The product branding was classified into two types: a product name and a trade name. The product name gave information about the product type and attributes. The trade name gave information about the manufacturer. The study found that the product names either started with a word describing a raw material used to make the product or a word describing a product type. The words describing raw materials were either single words or compound words. The words describing a product type were in a form of compound words. Trade names were composed from either a proper noun, for example a name of a person who manufactured the product, or a common noun emphasising the use of local materials to make the product. Words with symbolic meanings were also used in product branding. The product names and trade names found in the study reflected local ways of life through the names of raw materials used to make the products and the local dialects appeared in the brand.

บทนำ

เมื่อกล่าวถึงผลิตภัณฑ์ชุมชนในประเทศไทย สิ่งที่สามารถเรียกได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชนคือ ตราโอทอป (OTOP) ซึ่งเริ่มต้นขึ้นในปี พ.ศ. 2544 เมื่อรัฐบาลได้ริเริ่มโครงการ "หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์" ขึ้น เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถสร้างรายได้จากทรัพยากรในท้องถิ่น หรือการเพิ่มมูลค่าผลผลิตด้วยการแปรรูปให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ โดยรัฐบาลได้ส่งเสริมให้แต่ละชุมชนในตำบลต่าง ๆ ทั่วประเทศรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม สนับสนุนให้มีการส่งผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเข้ารับการประเมินและรับรองคุณภาพ โดยสินค้าที่ผ่านการรับรองคุณภาพนั้นจะได้รับตราโอทอป OTOP (One Tambon One Product) เป็นเครื่องหมายรับรองคุณภาพของสินค้า โครงการ "หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์" เป็นโครงการที่กระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวในการพึ่งพาตนเองของชุมชนและมีการรวมกลุ่มของคนในชุมชนมากขึ้น (กรมการพัฒนาชุมชน, 2545)

อย่างไรก็ตามสินค้าชุมชนไม่ได้มีเฉพาะสินค้าโอทอปเท่านั้น ในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันเพื่อผลิตสินค้าในระดับกลุ่มย่อย ๆ ซึ่งผลิตภัณฑ์เหล่านั้นไม่ได้ถูกเสนอไปยังกรมการพัฒนาชุมชนเพื่อเข้ารับการประเมินคุณภาพเป็นสินค้าโอทอป แต่มีการผลิตและจำหน่ายในชุมชนหรือในท้องถิ่นใกล้เคียง รวมถึงศูนย์จำหน่ายสินค้าพื้นเมืองต่าง ๆ สินค้าชุมชนจึงมีทั้งสินค้าโอทอปและสินค้าชุมชนที่ไม่ใช่สินค้าโอทอป สินค้าโอทอปจะมีรูปแบบของชื่อตราและฉลากสินค้าที่ได้รับการออกแบบเพื่อให้ได้มาตรฐานของสินค้าระดับตัวแทนของตำบล มีบรรจุภัณฑ์ที่ออกแบบไว้สำหรับการวางจำหน่ายในงานแสดงสินค้าโดยเฉพาะ ในขณะที่สินค้าชุมชนทั่วไปอาจไม่มีรายละเอียดของสินค้ามากนักเนื่องจากเป็นสินค้าที่ไม่ได้ผ่านกระบวนการตัดสินและคัดเลือกอย่างเป็นทางการจากคณะกรรมการโครงการ "หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์"

ในทางธุรกิจ ชื่อตราสินค้า (Brand Name) มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อตัวสินค้า เนื่องจากตราสินค้าเป็นตัวบ่งชี้ถึงเอกลักษณ์ (Identity) สัญชาติ (Nationality) คุณสมบัติ (Quality) หรือความน่าเชื่อถือ (Reliability) ของสินค้านั้น (Ellwood, 2002) ตราสินค้ายังสามารถสื่อถึงวัฒนธรรมขององค์กรหรือชาติของผู้ผลิตสินค้า และการส่งเสริมเอกลักษณ์ของตราสินค้าสามารถทำได้ด้วยการใช้ข้อความเฉพาะต่าง ๆ (กาลัญ วรพิทยุต, 2550) ในส่วนของข้อความที่ประกอบขึ้นเป็นชื่อตราสินค้านั้น ชื่อตราสินค้ามีองค์ประกอบหลักสองส่วนคือ ชื่อชนิดของสินค้า (Product Name) และชื่อทางการค้าของสินค้า (Trade Name) (Nithat, 2005: 24) เช่น "น้ำมันเหลืองไดมอนด์" มีองค์ประกอบสอง

ส่วนคือ "น้ำมันเหลือง" เป็นชื่อชนิดของสินค้า และ "ไดมอนด์" เป็นชื่อทางการค้า หากสินค้านี้มีคุณภาพดีเป็นที่ประทับใจของผู้ใช้ ย่อมทำให้ผู้ใช้จดจำและเกิดความเชื่อถือในตรา ไดมอนด์" เมื่อไหร่ก็ตามที่ผู้ใช้ต้องการซื้อน้ำมันเหลืองก็ย่อมจะนึกถึงตรา "ไดมอนด์" เป็นอันดับแรก เนื่องจากตรานี้ได้ผ่านกระบวนการยอมรับของผู้ใช้และทำให้สินค้าประเภทน้ำมันเหลืองของตรา "ไดมอนด์" มีเอกลักษณ์แตกต่างจากน้ำมันเหลืองตราอื่น ๆ

อย่างไรก็ตามในการผลิตสินค้าชุมชนการสร้างตราสินค้าไม่ใช่เรื่องที่ผู้ผลิตให้ความสำคัญมากนัก จากการสังเกตผู้วิจัยพบว่าสินค้าชุมชนหลายชนิดมีฉลากสินค้ากำกับ และมีสินค้าชุมชนอีกหลายชนิดที่ไม่ปรากฏฉลากสินค้า ในส่วนของสินค้าที่มีฉลากกำกับนั้น พบว่าฉลากสินค้ามีทั้งแบบที่พิมพ์ลงบนสติ๊กเกอร์แล้วนำมาติดไว้บนบรรจุภัณฑ์และแบบที่พิมพ์ลงบนบรรจุภัณฑ์โดยตรง ฉลากสินค้าอาจมีรูปแบบที่เรียบง่าย เช่น พื้นเป็นกระดาษสีขาว พิมพ์ชื่อสินค้าด้วยสีเพียงสีเดียว เช่น สีน้ำเงิน สีแดง ชื่อสินค้าที่ปรากฏจะเป็นชื่อที่แสดงชนิดของผลิตภัณฑ์เพื่อ แจ้งให้ผู้บริโภคทราบว่าสินค้านั้นคืออะไร เช่น มังคุดกวน ส้มโอแก้ว กล้วยฉาบ ในขณะเดียวกันเมื่อเลือกซื้อสินค้า ผู้บริโภคเองก็มักจะดูชื่อสินค้าเป็นอันดับแรกเพื่อให้ทราบว่าสินค้านั้นคืออะไร แล้วจึงอ่านรายละเอียดอย่างอื่นบนฉลากหากมีระบุไว้ (จิตติมา ปั้นจาต, 2550 : 60)

ชื่อสินค้าชุมชนที่แสดงชนิดของสินค้ามักมีการนำคำมาเรียงต่อกันเพื่อบรรยายลักษณะของสินค้า เช่น "น้ำพริกกุ้งแห้งมะขามเปียก" ซึ่งเป็นชื่อที่แสดงถึงชนิดของสินค้าคือ "น้ำพริก" + วัตถุดิบหลักคือ "กุ้งแห้ง" + วัตถุดิบรองคือ "มะขามเปียก" ส่วนชื่อทางการค้าอาจมีหรือไม่มีก็ได้ ในขณะที่สินค้าอุตสาหกรรมที่ผลิตจากโรงงานขนาดใหญ่และวางจำหน่ายทั่วประเทศมักจะมีการตั้งชื่อสินค้าหรือเครื่องหมายการค้าให้สั้นและจดจำง่าย เช่น ซุปไก่สกัด ตราแบรนด์ยาสีฟัน คอลเกต เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงควรมีการวิจัยการตั้งชื่อสินค้าชุมชนทั้งในส่วนของชื่อชนิดของสินค้าและชื่อทางการค้า เพื่อให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการตั้งชื่อสินค้าชุมชนและสามารถใช้องค์ความรู้นี้ไปพัฒนาการตั้งชื่อสินค้าชุมชนให้สอดคล้องกับมาตรฐานตลาดสากล

โครงการ "หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์" มีจุดมุ่งหมายที่จะส่งเสริมให้ชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาของท้องถิ่นมาผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์อย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้ได้สินค้าที่มีเอกลักษณ์สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของท้องถิ่น (ประสาทสุข นิยมราษฎร์, 2551) สินค้าชุมชนจึงสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญา วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นที่แตกต่างกันไป นอกจากนี้ ชื่อสินค้ายังมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น

เช่น แสดงให้เห็นถึงวัตถุดิบต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน อาหารประจำท้องถิ่น หรืองานหัตถกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เป็นต้น

ในจังหวัดสงขลา อำเภอที่มีประวัติอันเก่าแก่ยาวนานอำเภอหนึ่งคือ อำเภอสทิงพระ ซึ่งมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เช่น กำแพงเมืองเก่า คูเมือง ทำให้เชื่อว่าเดิมเป็นเมืองพัทลุงเก่า แต่เดิมอำเภอนี้มีชื่อว่า อำเภอจะทิ้งพระและได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นอำเภอสทิงพระเมื่อปี พ.ศ. 2504 อำเภอสทิงพระเป็นที่ราบต่ำ มีทะเลขนาบสองด้าน ทิศตะวันออกติดอ่าวไทย และทิศตะวันตกติด ทะเลสาบสงขลา ทิศเหนือติดกับอำเภอระโนด และทิศใต้ติดกับอำเภอสิงหนคร อำเภอสะทิงพระ มี 11 ตำบล ได้แก่ ตำบลจะทิ้งพระ ตำบลกระดังงา ตำบลสนามชัย ตำบลดีหลวง ตำบลชุมพล ตำบลคลองรี ตำบลคูขุด ตำบลท่าหิน ตำบลวัดจันทร์ ตำบลบ่อแดง และตำบลบ่อดาน

อาชีพหลักของชาวสทิงพระคือ การทำนาและทำสวน พืชเศรษฐกิจ ได้แก่ ข้าว มะพร้าว มะม่วง และตาลโตนด วิถีชีวิตของชาวสทิงพระเป็นแบบเกษตรกรรมเพราะเป็นอำเภอที่ไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ มีแต่อุตสาหกรรมขนาดเล็กประเภทอุตสาหกรรมครัวเรือน เช่น การผลิตน้ำตาลสด การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร และโรงสีข้าว เนื่องจากการมีวิถีชีวิตแบบ เกษตรกรรม และมีทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร ทำให้อำเภอสทิงพระมีคุณสมบัติที่เหมาะสมต่อการดำเนินการโครงการ "หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์" อย่างยิ่ง ทุกตำบลในอำเภอสทิงพระมีผลิตภัณฑ์ตำบลที่มีคุณภาพ และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ อันแสดงถึงภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่มีความผูกพันกับทรัพยากรธรรมชาติ (สำนักงานอำเภอสทิงพระ, http://www.sathingphra-sk.go.th) ความผูกพันระหว่างชาวสทิงพระกับตาลโตนดนั้นเห็นได้ชัดเจนจากการที่ชุมชนต่าง ๆ ในอำเภอสทิงพระมีการแปรรูปผลผลิตจากตาลโตนดในรูปแบบ ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ลูกตาลกรอบ จาวตาลเชื่อม น้ำตาลแว่น หัตถกรรมใยตาล เช่น หมวกสานใยตาล กระเป๋าใยตาล นอกจากนี้ยังมีการสืบทอดการทำขนมพื้นเมืองคือ ขนมโก๋ ไว้ได้เป็นอย่างดี

ด้วยความเป็นชุมชนอันมีประวัติความเป็นมายาวนาน มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมแบบเกษตรกรรมอันผูกพันกับทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนส่วนใหญ่ในอำเภอสทิงพระมีรายได้หลักจากการทำการเกษตร หรืออุตสาหกรรมในครัวเรือน โดยมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์การเกษตร ซึ่งมีทั้งการอนุรักษ์ผลิตภัณฑ์พื้นเมืองและการประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ชุมชนต่าง ๆ ในอำเภอสทิงพระมีความโดดเด่นในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชน

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ในบทความนี้มุ่งที่จะวิเคราะห์โครงสร้างทางความหมายของชื่อชนิดของสินค้าและชื่อทางการค้า เพื่อให้ทราบว่าชื่อตราสินค้าชุมชนมีโครงสร้างทางความหมายอย่างไร อันเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยบ่งชี้เอกลักษณ์ของชุมชน โดยเลือกศึกษาในพื้นที่อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา เนื่องจากเป็นพื้นที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยอันจะช่วยให้ได้องค์ความรู้ที่หลากหลาย ทั้งด้านชื่อตราสินค้าที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชื่อตราสินค้าชุมชนอันส่งเสริมเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และสอดคล้องกับมาตรฐานตลาดระดับประเทศหรือระดับสากล

วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชื่อตราสินค้าชุมชนในประเด็นของโครงสร้างทางความหมายของชื่อชนิดของสินค้าและชื่อทางการค้า

สมมุติฐานของการวิจัย

ชื่อชนิดของสินค้าและชื่อทางการค้าของสินค้าชุมชนส่วนใหญ่มีโครงสร้างทางความหมายแบบขยาย

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยนี้ มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ศึกษาคือ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา โดยการติดต่อขอข้อมูลสินค้าชุมชนจากสำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา และจากการสำรวจตลาดขายสินค้าพื้นเมือง ตำบลสนามชัย อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ทำให้ได้ข้อมูลจากกลุ่มผู้ผลิตสินค้าชุมชนจาก 6 ตำบล ได้แก่ ตำบลจะทิ้งพระ ตำบลดีหลวง ตำบลสนามชัย ตำบลท่าหิน ตำบลชุมพลและตำบลคูขุด

2. ขอบเขตด้านข้อมูล

ฉลากสินค้าที่นำมาศึกษาได้จากการเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ตัวแทนของกลุ่มผู้ผลิตสินค้าชุมชนที่ยังคงดำเนินกิจการอยู่ในอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลาในปี พ.ศ. 2554 จำนวน12 กลุ่ม มีจำนวนฉลากสินค้าจำนวน 43 แบบ ส่วนกลุ่มผู้ผลิตที่ไม่มีฉลากสินค้าจะไม่นำมาศึกษา

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหาของงานวิจัยนี้คือ การศึกษาโครงสร้างทางความหมายของชื่อชนิดของสินค้าและชื่อทางการค้า

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. สินค้าชุมชนที่นำมาศึกษาจะต้องเป็นสินค้าที่มีฉลากสินค้าหรือเป็นบรรจุภัณฑ์ที่มีชื่อตราสินค้าปรากฏอยู่และต้องเป็นสินค้าที่ผลิตโดยกลุ่มผู้ผลิตสินค้าในอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลาเท่านั้น

2. ศึกษาเฉพาะฉลากสินค้าที่ผลิตโดยกลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ดำเนินกิจการอยู่ในปี พ.ศ.2554

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในบทความนี้ นำเสนอการวิเคราะห์โครงสร้างทางความหมายของชื่อตราสินค้าชุมชน โดยประยุกต์แนวทางการวิเคราะห์ชื่อตราสินค้าไทยของ นิทัศน์ บุญไพศาลสถิตย์ (Nithat, 2005) และการวิเคราะห์ชื่ออาหารของไทญ้อของ ประมวล ชนะบุญ (2553) เป็นหลักในการวิเคราะห์ข้อมูล

นิทัศน์ บุญไพศาลสถิตย์ (Nithat, 2005) ศึกษาความหมายของชื่อตราสินค้าไทย โดยรวบรวมรายชื่อตราสินค้าจากสินค้าโอทอป ประจำปี พ.ศ. 2546 และชื่อตราสินค้าส่งออกจากรายชื่อที่ปรากฏในฐานข้อมูลของเว็บไซต์กรมส่งเสริมการส่งออก ผลการศึกษาของนิทัศน์พบว่า ชื่อตราสินค้ามีองค์ประกอบหลัก 2 ส่วนใหญ่คือ 1) ชื่อชนิดของสินค้า และ 2) ชื่อทางการค้า เช่น เมล็ดฟักทอง ตรามือ "เมล็ดฟักทอง" เป็นชื่อประเภทของสินค้า และ "ตรามือ" เป็นชื่อทางการค้า ด้านความหมายของชื่อตราสินค้าไทยพบว่า ชื่อชนิดของสินค้าแบ่งออกได้เป็นชื่อชนิดของสินค้าแบบง่ายและแบบซับซ้อน ชื่อชนิดของสินค้าแบบง่ายมีองค์ประกอบทางความหมายส่วนเดียว ส่วนชื่อชนิดของสินค้าแบบซับซ้อนมีส่วนประกอบทางความหมายอย่างน้อย 2 ส่วน ชื่อชนิดของสินค้าที่มีองค์ประกอบแบบ 2 ส่วน เช่น ชื่อสินค้าแสดงวัตถุหลัก+กระบวนการผลิต (กล้วย + ฉาบ) ส่วนชื่อประเภทสินค้าที่มีองค์ประกอบมากกว่า 2 ส่วน เช่น ชื่อสินค้าแสดงวัตถุหลัก+กระบวนการผลิต+วัตถุรอง (กล้วย+อบ+น้ำผึ้ง) เป็นต้น

ชื่อทางการค้าแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่คือ 1) ชื่อทางการค้าที่เป็นวิสามานยนาม หรือคำนามที่เป็นชื่อเฉพาะ 2) ชื่อทางการค้าที่เป็นสามานยนามหรือคำนามที่เป็นชื่อทั่วไป และ 3) ชื่อทางการค้าที่สร้างขึ้นใหม่ซึ่งได้แก่ ชื่อย่อ ชื่อผสม และชื่อดัดแปลง เมื่อพิจารณาความหมายของชื่อตราสินค้ายังพบว่า ชื่อตราสินค้ามีการสื่อความหมายได้ทั้งความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย เช่น "น้ำพริกแม่ประนอม" "น้ำพริก" มีความหมายโดยตรงหมายถึง อาหารประเภทหนึ่งมีรสเผ็ด ส่วน "แม่ประนอม" มีความหมายโดยตรงคือ ชื่อผู้ผลิตคือ "ประนอม" ส่วนความหมายโดยนัยคือ คำว่า "แม่" แสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้ดูแลบ้านทำอาหารเก่ง ตามค่านิยมของคนไทย แม่มักเป็นแม่บ้าน ดูแลบ้านและทำอาหารให้ครอบครัว การใช้คำว่า "แม่" มีความหมายโดยนัยว่า น้ำพริกนี้เป็นฝีมือของผู้ผลิตที่มีความชำนาญในการทำอาหาร เป็นต้น

ประมวล ชนะบุญ (2553) ได้วิเคราะห์ชื่ออาหารพื้นบ้านของไทญ้อ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่าการตั้งชื่ออาหารของไทญ้อแบ่งได้เป็น 3 ประเภทคือ

1. ชื่ออาหารที่ขึ้นต้นด้วยวัตถุดิบ
2. ชื่ออาหารที่ขึ้นต้นด้วยวิธีการทำอาหาร
3. ชื่ออาหารที่ขึ้นต้นด้วยชนิดของอาหาร

ในการตั้งชื่ออาหารยังสามารถแบ่งออกเป็นโครงสร้างเดี่ยวและโครงสร้างขยาย โดยโครงสร้างเดี่ยวจะมีส่วนประกอบเดียวคือ ชื่อที่บ่งบอกชนิดของอาหารโดยตรง ไม่มีส่วนขยายตามมา โครงสร้างเดี่ยวพบเฉพาะในกลุ่มของชื่อที่ขึ้นต้นด้วยชนิดของอาหารเท่านั้น ส่วนโครงสร้างขยายเป็นโครงสร้างที่ประกอบด้วยส่วนหลัก เช่น วัตถุดิบและตามด้วยส่วนขยาย เช่น ลักษณะของอาหาร เป็นต้น ชื่ออาหารที่ขึ้นต้นด้วยวัตถุดิบและวิธีการทำอาหารพบเฉพาะโครงสร้างขยายแต่ไม่พบโครงสร้างเดี่ยว

1. ชื่ออาหารที่ขึ้นต้นด้วยวัตถุดิบมีโครงสร้าง 1 โครงสร้าง คือ วัตถุดิบจากสัตว์ + ลักษณะของอาหาร เช่น ไส้ก๊อก

2. ชื่ออาหารที่ขึ้นต้นด้วยวิธีการทำอาหาร มีโครงสร้างทั้งหมด 9 โครงสร้างย่อย ได้แก่

2.1 วิธีการทำอาหาร + วัตถุดิบจากพืช เช่น ต๋ำแต่ง หนึ่งเห็ด

2.2 วิธีการทำอาหาร + วัตถุดิบจากสัตว์ เช่น เผาป่า ปิ้งนก

2.3 วิธีการทำอาหาร + วัตถุดิบจากสัตว์ + ลักษณะพิเศษของอาหาร เช่น ต้มป่าใส้ผักติ๊ว

2.4 วิธีการทำอาหาร + วัตถุดิบจากผลไม้ เช่น ต๋ำบั๊กหุ้ง

2.5 วิธีการทำอาหาร + วัตถุดิบผลิตภัณฑ์จากสัตว์ เช่น คั่วไข้มดแด๋ง

2.6 วิธีการทำอาหาร + ชนิดของอาหาร + วัตถุดิบจากสัตว์ เช่น ต๋ำแจ้วแมงด๋ำ

2.7 วิธีการทำอาหาร + ชนิดของอาหาร + รสชาติ เช่น ต๋ำแจ้วส๊ม

2.8 วิธีการทำอาหาร + แหล่งที่มาของอาหาร เช่น ต๋ำญ๋อ*

2.9 วิธีการทำอาหาร + รสชาติ + วัตถุดิบจากสัตว์ เช่น ต๊มส๊มกบ

3. ชื่ออาหารที่ขึ้นต้นด้วยชนิดของอาหารมีทั้งโครงสร้างเดี่ยวและโครงสร้างขยาย รวมทั้งสิ้น 14 โครงสร้าง

3.1 โครงสร้างเดี่ยวมี 2 ชื่อ ได้แก่ แจ้ว และหม้ำส่วนโครงสร้างขยายพบ 13 โครงสร้าง ได้แก่

3.2 ชนิดของอาหาร + วัตถุดิบจากพืช เช่น ซุบแต๋ง

3.3 ชนิดของอาหาร + วัตถุดิบจากพืช + ลักษณะพิเศษของอาหาร เช่น แก๋งบ่อนไส้หน้อไม้

3.4 ชนิดของอาหาร + วัตถุดิบจากพืช + รสชาติ เช่น แก๋งหน้อม๋ส๊ม

3.5 ชนิดของอาหาร + วัตถุดิบจากพืช + รสชาติ + ลักษณะพิเศษของอาหาร เช่น แก๋งหน้อม๋ส๊มไส้แม่งตั๋ดเต้า

3.6 ชนิดของอาหาร + วัตถุดิบจากสัตว์ เช่น แก๋งกบ

3.7 ชนิดของอาหาร + วัตถุดิบจากสัตว์ + ลักษณะของอาหาร เช่น แจ้วป่าแดก

3.8 ชนิดของอาหาร + วัตถุดิบจากสัตว์ + ลักษณะพิเศษของอาหาร เช่น แก๋งไก้ไส้แต๋ง

3.9 ชนิดของอาหาร + วัตถุดิบจากผลไม้ เช่น บั๊กม่วง

3.10 ชนิดของอาหาร + วัตถุดิบจากผลไม้ + วัตถุดิบจากสัตว์ แจ้วบั๊กม่วงกะปอม

3.11 ชนิดของอาหาร + วัตถุดิบผลิตภัณฑ์จากสัตว์ เช่น ก๊อยไข้มดแด๋ง

3.12 ชนิดของอาหาร + ชนิดของอาหาร + วัตถุดิบจากสัตว์ เช่น แก๋งอ้อมหมู

---

* เครื่องหมายการันต์ เช่น ในคำว่า ต๋ำญ๋อ ใช้แทนเสียงวรรณยุกต์ที่ 5 ในภาษาไทญ้อเป็นวรรณยุกต์ค่อนข้างขึ้นสูงแล้วตกตอนท้ายพยางค์ (ประมวล ชนะบุญ, 2553 : 16)

3.13 ชนิดของอาหาร + รสชาติของอาหาร + วัตถุดิบจากสัตว์

เช่น แก่งส้มป่าค่อ

3.14 ชนิดของอาหาร + ลักษณะของอาหาร + วัตถุดิบจากสัตว์

เช่น ลาบเลี่ยงป่าต่อง

จากผลการศึกษาของงานวิจัยทั้งสองเรื่องนี้ พบว่าโครงสร้างของชื่อตราสินค้าและชื่ออาหารมีลักษณะที่ใกล้เคียงกันคือ มีโครงสร้างที่ประกอบด้วยโครงสร้างแบบเดี่ยวและแบบขยายหรือแบบซับซ้อน มีการระบุรายละเอียด เช่น ชนิดของสินค้า วัตถุดิบ วิธีการทำอาหาร หรือรสชาติ เพื่อบ่งบอกชนิดหรือแสดงคุณสมบัติของสินค้าหรืออาหาร

งานวิจัยนี้ได้ประยุกต์แนวทางการวิเคราะห์โครงสร้างทางความหมายของชื่อสินค้าและชื่ออาหารจากงานวิจัยทั้งสองเรื่องมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัยนี้มีระเบียบวิธีการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ติดต่อสำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลาเพื่อขอข้อมูลของผู้ผลิตสินค้าชุมชน ที่จดทะเบียนสินค้าโอทอป และขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานพัฒนาชุมชนในการติดต่อขอสัมภาษณ์ตัวแทนของผู้ผลิตสินค้าชุมชนทั้งที่จดทะเบียนสินค้าโอทอปและไม่ได้จดทะเบียนสินค้าโอทอป

3. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามโดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม และส่วนที่เป็นรายละเอียดเกี่ยวกับฉลากสินค้า หลังจากนั้นส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ นำมาแก้ไขและปรับปรุงแบบสอบถาม แล้วจึงนำแบบสอบถามไปใช้ประกอบการสัมภาษณ์

4. รวบรวมตัวอย่างฉลากสินค้าชุมชนและสัมภาษณ์ตัวแทนของผู้ผลิตสินค้าชุมชน

5. รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวทางในการวิจัยของนิทัศน์ บุญไพศาลสถิตย์ (Nithat, 2005) และประมวล ชนะบุญ (2553)

6. สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

ชื่อชนิดของสินค้า (Product Names) หมายถึง คำหรือวลีที่ระบุชนิด คุณสมบัติและลักษณะของสินค้า (Nithat, 2005 : 24) ทำหน้าที่บอกให้ผู้ซื้อทราบว่าผลิตภัณฑ์นั้นเป็นสินค้าชนิดไหนและมีลักษณะหรือคุณสมบัติเฉพาะอย่างไรบ้าง

ชื่อชนิดของสินค้าชุมชนแบ่งออกตามโครงสร้างทางความหมายได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. ชื่อสินค้าที่ขึ้นต้นด้วยวัตถุดิบ
2. ชื่อสินค้าที่ขึ้นต้นด้วยชนิดของสินค้า

ชื่อสินค้าที่ขึ้นต้นด้วยวัตถุดิบ

ชื่อชนิดของสินค้าที่ขึ้นต้นด้วยวัตถุดิบ มีโครงสร้างหลัก 2 ชนิด ได้แก่ โครงสร้างเดี่ยวและโครงสร้างขยาย โครงสร้างเดี่ยวเป็นชื่อสินค้าที่มีองค์ประกอบของความหมายเพียงอย่างเดียว ส่วนโครงสร้างขยายเป็นโครงสร้างที่ขึ้นต้นด้วยคำที่มีความหมายเป็นวัตถุดิบและมีส่วนขยายอื่น ๆ ประกอบในชื่อ (Nithat, 2005)

1. โครงสร้างเดี่ยว

ประกอบด้วยชื่อวัตถุดิบที่ใช้ผลิตสินค้า เช่น "หัวครก" เป็นคำภาษาไทยถิ่นใต้ หมายถึง เมล็ดมะม่วงหิมพานต์ จากข้อมูลพบว่ามีผู้ผลิตอีกรายหนึ่งใช้ชื่อชนิดของสินค้าเป็นคำภาษาไทยมาตรฐานว่า "เมล็ดมะม่วงหิมพานต์" ซึ่ง "หัวครก" หรือ "เมล็ดมะม่วงหิมพานต์" แสดงถึงวัตถุดิบที่ใช้ผลิตสินค้า

2. โครงสร้างขยาย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ โครงสร้างขยายที่มีองค์ประกอบ 2 ส่วนและ โครงสร้างขยายที่มีองค์ประกอบ 3 ส่วน

2.1 โครงสร้างขยายที่มีองค์ประกอบ 2 ส่วน

2.1.1 วัตถุดิบ + ลักษณะหรือคุณสมบัติของสินค้า เช่น "ลูกตาลกรอบ" เป็นขนมหวานที่เกิดจากการนำเอาเนื้อของลูกตาลมาตากและอบแห้ง จนได้เป็นลูกตาลที่มีลักษณะคล้ายวุ้นแต่มีความหนาและเหนียวของเนื้อมากกว่า ชื่อลูกตาลกรอบเกิดจากการประกอบของคำว่า "ลูก-ตาล" ซึ่งเป็นวัตถุดิบหลักของสินค้า และคำว่า "กรอบ" ซึ่งแสดงถึงคุณสมบัติของสินค้าว่ามีความกรอบหรือแตกหักเป็นชิ้นเล็ก ๆ ได้ง่าย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2552) ขนม "ลูกตาลกรอบ" มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาดคล้ายลูกเต๋าและมีสีขาวขุ่น หากดูจากลักษณะภายนอกจะคล้ายคลึงกับขนม "วุ้นกรอบ" แต่ขนม "วุ้นกรอบ" มีลักษณะผิวด้านนอกที่กรอบแตกร่วนเป็นชิ้นเล็ก ๆ ได้ง่าย ส่วน "ลูกตาลกรอบ" มีเนื้อแน่นและ

มีความเหนียว อีกทั้งผิวด้านนอกไม่ร่วนกรอบซึ่งทำให้ไม่ตรงกับคุณสมบัติของคำว่า "กรอบ" แต่อย่างใด แต่เป็นการตั้งชื่อตามขนม "วุ้นกรอบ" ที่มีรูปร่างคล้ายกัน

2.1.2 วัตถุดิบ + กระบวนการผลิต เช่น "จาวตาลเชื่อม" เป็นขนมที่ใช้จาวตาลนำมาเชื่อมกับน้ำตาล และเคี่ยวจนแห้ง "จาวตาลเชื่อม" ประกอบด้วยคำว่า "จาวตาล" หมายถึง ส่วนที่งอกในผลของตาลซึ่งใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้า และคำว่า "เชื่อม" ซึ่งเป็นกระบวนการผลิตโดยการนำน้ำและน้ำตาลไปตั้งไฟเคี่ยวจนเดือดและใส่วัตถุดิบอื่นลงไป เช่น จาวตาล ชื่อ "จาวตาลเชื่อม" จึงบ่งบอกถึงวัตถุดิบและกระบวนการผลิต

2.2 โครงสร้างขยายที่มีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ โครงสร้างต่อไปนี้

วัตถุดิบจากธรรมชาติอื่น ๆ + วัตถุที่เป็นเป้าหมายของการใช้ + ประโยชน์ของสินค้า เช่น "ดินไม้สวย" เป็นชื่อของดินที่ใช้ในการปลูกต้นไม้ บรรจุใส่ถุงพลาสติกเพื่อการจำหน่ายชื่อสินค้านี้ประกอบด้วยคำว่า "ดิน" ซึ่งเป็นวัตถุดิบหลักของสินค้า คำว่า "ไม้" หมายถึง ต้นไม้ ซึ่งเป็นเป้าหมายที่จะนำเอาสินค้าไปใช้ และคำว่า "สวย" เป็นประโยชน์ของสินค้าว่าสามารถบำรุงต้นไม้ให้งอกงามหรือสวยงามนั่นเอง

ชื่อสินค้าที่ขึ้นต้นด้วยชนิดของสินค้า

ชื่อสินค้าประเภทนี้จะมีโครงสร้างทางความหมายที่ขึ้นต้นด้วยชนิดของสินค้า ซึ่งเป็นการบอกความหมายกว้าง ๆ ว่าสินค้านั้นจัดอยู่ในสินค้าประเภทใด โครงสร้างของชื่อสินค้าที่ขึ้นต้นด้วยชนิดของสินค้ามีเฉพาะโครงสร้างขยายแบ่งออกเป็นโครงสร้างที่มีองค์ประกอบ 2 ส่วนและ 3 ส่วน ดังนี้

1. โครงสร้างขยายที่มีองค์ประกอบ 2 ส่วน

1.1 ชนิดของสินค้า + วัตถุดิบ เช่น "น้ำตาลโตนด" เกิดจากการประกอบกันของคำว่า "น้ำตาล" ซึ่งเป็นชนิดของสินค้า บ่งบอกให้ทราบว่าสินค้าเป็นสารให้ความหวาน และส่วนที่สองคือ "โตนด" หรือตาลโตนดซึ่งเป็นชื่อของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต นั่นก็คือน้ำตาลที่ได้จากต้นตาลโตนด

1.2 ชนิดของสินค้า + ชื่อเฉพาะของสินค้า เช่น "ขนมโก๋" เป็นชื่อที่ประกอบด้วยชนิดของสินค้าคือ "ขนม" และตามด้วยชื่อเฉพาะของสินค้าคือคำว่า "โก๋" ผู้ผลิตขนมโก๋ได้ให้สัมภาษณ์ตรงกันว่า คำว่า "โก๋" เดิมมาจากคำว่า "เกาะ" ในภาษาไทยถิ่นใต้ หมายถึงขนมมีลักษณะเป็นรูปถ้วยทรงกลม ด้านล่างแคบกว่าด้านบน เมื่อทำเสร็จจะนำขนมสองชิ้นมาประกบกัน โดยใช้ด้านบนซึ่งมีความกว้างมากกว่าประกบเข้าด้วยกัน เปรียบเหมือนการเกาะติด

กันของวัตถุ 2 ชิ้น ด้วยความหมายของคำว่า "เกาะ" นี้เองทำให้ขนมโก๋เป็นขนมที่ใช้ในงานมงคล เช่น งานแต่งงาน เพื่อสื่อความหมายว่าชีวิตคู่ของคู่สมรสจะยืนยาวเหมือนการเกาะติดกันของขนม 2 ชิ้น แต่เนื่องจากการออกเสียงมีการแปรไปมาก จนปัจจุบันนี้ ผู้ที่รู้จักความหมายดั้งเดิมของชื่อขนม "โก๋" มีอยู่ในกลุ่มจำกัด และรูปทรงของขนมก็มีรูปแบบใหม่เพิ่มขึ้น คือมีรูปทรงที่เป็นชิ้นเดี่ยว ๆ รูปวงรี ไม่ได้มีการนำมาวางประกบคู่กับขนมอีกชิ้น ดังนั้นความหมายของชื่อขนม "โก๋" จึงเปลี่ยนไปจากเดิม ในงานวิจัยนี้จึงจัดให้คำว่า "โก๋" เป็นชื่อเฉพาะของขนม

2 โครงสร้างขยายที่มีองค์ประกอบ 3 ส่วน

2.1 ชนิดของสินค้า + วัตถุดิบรอง + วัตถุดิบหลัก วัตถุดิบหลัก หมายถึง วัตถุที่ใช้เป็นส่วนผสมหลักในการผลิตสินค้า ส่วนวัตถุดิบรองเป็นส่วนผสมในการผลิตที่มีปริมาณน้อยกว่าวัตถุดิบหลัก เช่น "ขนมถั่วงาขาว" เกิดจากองค์ประกอบสามส่วนคือ "ขนม" แสดงชนิดของสินค้าว่าเป็นสิ่งที่ใช้รับประทานที่ไม่ใช่อาหารหลักและมักมีรสหวาน ส่วนที่สองคือ "ถั่ว" ซึ่งเป็นวัตถุดิบรอง และส่วนสุดท้ายคือ "งาขาว" ซึ่งเป็นวัตถุดิบหลัก

2.2 ชนิดของสินค้า + ลักษณะ + วิธีใช้ เช่น "น้ำตาลผงชงกาแฟ" ชื่อสินค้านี้มีองค์ประกอบ 3 ส่วนคือ "น้ำตาล" ระบุชนิดของสินค้า "ผง" ระบุว่าสินค้ามีลักษณะร่วนละเอียด ส่วนสุดท้ายคือ "ชงกาแฟ" ระบุวิธีการนำไปใช้คือใช้สำหรับการชงกาแฟ

2.3 ชนิดของสินค้า + ชื่อเฉพาะของสินค้า + ลักษณะ เช่น "ขนมโก๋ไม่มีไส้" ชื่อสินค้านี้ประกอบด้วยองค์ประกอบสามส่วนคือ "ขนม" ระบุชนิดของสินค้า ส่วนที่สองคือ "โก๋" แสดงชื่อเฉพาะของสินค้า และส่วนที่สามคือ "ไม่มีไส้" บ่งบอกลักษณะว่าเนื้อขนมนี้ไม่มีส่วนประกอบอื่นอยู่ข้างใน

2.4 ชนิดของสินค้า + คุณสมบัติ + วัตถุดิบ เช่น "สบู่หอมลูกตาล" ชื่อสินค้าชนิดนี้ประกอบด้วยส่วนที่หนึ่งคือ "สบู่" แสดงชนิดของสินค้าว่าเป็นวัสดุสำหรับใช้ชำระล้าง "หอม" บ่งบอกคุณสมบัติว่ามีกลิ่นหอม และ "ลูกตาล" แสดงถึงวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้า ชื่อสินค้านี้จึงช่วยให้ผู้ซื้อทราบว่าสินค้าเป็นสินค้าชนิดใด มีคุณสมบัติอย่างไรและทำจากอะไร

ชื่อทางการค้า

ชื่อทางการค้า (Trade Names) หมายถึง ชื่อใช้ในการประกอบกิจการ (ศูนย์ประสานงานทรัพย์สินทางปัญญา, http://www.iprcustoms.com/) ชื่อทางการค้ามีผลให้ผู้ซื้อจดจำสินค้าและชี้เฉพาะได้ว่าต้องการซื้อสินค้าจากผู้ผลิตรายไหน (Nithat, 2005 : 67) ในกลุ่มของ

สินค้าชุมชน มีการตั้งชื่อทางการค้าเพียงไม่กี่กลุ่ม เนื่องจากมีการใช้ชื่อของกลุ่มแทนชื่อทางการค้า ลักษณะของชื่อทางการค้าที่ปรากฏบนฉลากสินค้าชุมชนมีดังนี้

1. **ชื่อเฉพาะ** (Proper Names) เป็นการใช้ชื่อเฉพาะของบุคคลหรือสถานที่ พบว่ามีโครงสร้างดังนี้

1.1 คำเรียกญาติ + ชื่อบุคคล เช่น "ขนมโก๋ น้องอี๊ด" ชื่อทางการค้าคือ "น้องอี๊ด" คำว่า "น้อง" เป็นคำเรียกญาติใช้เรียกบุคคลที่มีอายุน้อย ผู้ผลิตรายนี้มีอายุอยู่ในช่วง 20-30 ปี ซึ่งถือว่าอายุไม่มากเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ผลิตส่วนใหญ่ จึงใช้คำว่าน้อง ส่วน "อี๊ด" เป็นชื่อเล่นของผู้ผลิต เป็นการใช้คำนำหน้าที่เป็นสอดคล้องกับอายุและเกิดจากการที่ผู้คนในชุมชนเรียกขานผู้ผลิตสินค้าเช่นนั้น จึงได้นำมาตั้งเป็นชื่อทางการค้า

1.2 ตรา + คำเรียกญาติ + ชื่อบุคคล เช่น "ตราแม่อรุณ" ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วนคือ ตรา + แม่ + อรุณ "ตรา" เป็นคำที่ใช้บ่งชี้ถึงชื่อทางการค้าของสินค้าส่วนคำว่า "แม่" เป็นคำเรียกญาติมักใช้เรียกบุคคลที่มีอายุใกล้เคียงกับมารดาของผู้เรียก ซึ่งมีความหมายโดยนัยอันแสดงถึงความใกล้ชิดและ "แม่" ในบริบทสังคมไทยมีความหมายโดยนัยแสดงถึงผู้มีความสามารถในการปรุงอาหาร เปรียบได้กับมารดาที่ปรุงอาหารรสชาติดีให้กับครอบครัวได้รับประทาน ดังนั้น จึงพบการใช้คำว่า "แม่" ในการตั้งชื่อทางการค้าของสินค้าไทยอยู่เสมอ ส่วน "อรุณ" เป็นชื่อของผู้ผลิตขนมพื้นเมือง

2 **ชื่อสามัญ** (Common Names) เป็นชื่อที่เกิดจากการตั้งโดยใช้คำทั่ว ๆ ไปไม่เจาะจงว่าเป็นบุคคลใดหรือสถานที่ใดโดยเฉพาะ พบว่ามีโครงสร้างดังนี้

2.1 ชื่อวัตถุดิบ + แหล่งที่มาของวัตถุดิบ เช่น "โหนดทิ้ง" เป็นชื่อทางการค้าของหัตถกรรมที่ผลิตจากเส้นใยของกาบตาลโตนด คำว่า "โหนด" มาจาก ชื่อต้น "ตาลโตนด" ซึ่งปลูกมากบริเวณพื้นที่อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ในภาษาไทยถิ่นใต้จะเรียกว่าต้น "โหนด" ซึ่งเป็นการระบุถึงวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้าว่ามาจากต้นตาลโตนด ส่วนคำว่า "ทิ้ง" แสดงแหล่งที่มาของวัตกุดิบที่ใช้ผลิตสินค้า ซึ่งบ่งบอกว่าเป็นสินค้าที่ผลิตจากส่วนที่เหลือใช้ของต้นตาลโตนด

2.2 ชื่อสิ่งของแบบสัญลักษณ์ + คุณสมบัติ เช่น "ดาวราย" เป็นชื่อทางการค้าของน้ำตาลโตนดผง เกิดจากคำว่า "ดาว" ซึ่งหมายถึงดวงดาวบนท้องฟ้า ในทางการค้าดาวเป็นสัญลักษณ์แทนสิ่งที่ดีมีคุณภาพ เช่น สินค้าระดับ 5 ดาว หมายถึง สินค้ามีคุณภาพดีเยี่ยม ส่วนคำว่า "ราย" มาจากคำว่า "เรียงราย" ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีดวงดาวจำนวนมากเรียงรายอยู่ แสดงนัยยะว่ามีคุณภาพดีมาก เพราะมีจำนวนดวงดาวมาก นอกจากนี้ผู้ผลิต

สินค้าได้ให้สัมภาษณ์ว่า ผู้ผลิตต้องการให้คำว่า "ราย" พ้องเสียงกับคำว่า "ทลาย" ซึ่งในภาษาไทยถิ่นใต้ใช้ว่า "ลาย" อันหมายถึง ทลายของตาลโตนดซึ่งแสดงวัตถุดิบในการผลิต

2.3 คุณสมบัติ + ชื่อสถานที่แบบตัดคำ เช่น "เจ้าหลวง" ส่วนประกอบส่วนที่หนึ่งคือคำว่า "เจ้า" หมายถึง ผู้เป็นใหญ่ ผู้เป็นหัวหน้า (ราชบัณฑิตยสถาน, 2552) และส่วนประกอบส่วนที่สองคือ "หลวง" ซึ่งมาจากชื่อสถานที่คือ ตำบลดีหลวง ซึ่งเป็นที่ตั้งของแหล่งผลิตสินค้าตรานี้ แต่มีการตัดคำว่า "ดี" และนำมาใช้เฉพาะคำว่า "หลวง" ผู้วิจัยจึงจัดให้ชื่อ "เจ้าหลวง" อยู่ในกลุ่มชื่อสามัญเนื่องจากมีการตัดคำของชื่อเฉพาะ ทำให้ความหมายของคำไม่สามารถสื่อถึงชื่อเฉพาะคือ ตำบล "ดีหลวง" ได้แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยยังจัดให้คำว่า "หลวง" ที่มาจากชื่อตำบล "ดีหลวง" เป็นชื่อสถานที่เนื่องจากเป็นที่มาของชื่อซึ่งผู้ผลิตได้ให้ข้อมูลไว้ นอกจากนี้คำว่า "หลวง" ยังมีความหมายตามพจนานุกรมคือ เป็นใหญ่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2552) ซึ่งเป็นความหมายที่ดีงาม แสดงถึงความเจริญ จากการสัมภาษณ์ผู้ผลิตต้องการให้ความหมายของชื่อตราสินค้ามีความหมายหมายถึงสิ่งที่ดี สิ่งที่เป็นใหญ่ และสอดคล้องกับชื่อของที่ตั้งของแหล่งผลิต จึงใช้วิธีการพ้องคำของคำว่า "หลวง"

2.4 ตรา + ชื่อวัตถุดิบ เช่น "ตราลูกตาลโตนด" เป็นชื่อทางการค้าของขนมพื้นบ้านประกอบด้วย คำขึ้นต้นว่า "ตรา" หมายถึง สิ่งที่ใช้สำหรับเป็นเครื่องหมาย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2552) ซึ่งเป็นคำบ่งบอกให้ทราบว่าเป็นชื่อทางการค้า และตามมาด้วยคำว่า "ลูกตาลโตนด" ซึ่งเป็นชื่อวัตถุดิบที่ใช้ในการทำขนมหลาย ๆ ชนิด

2.5 ลักษณะของพื้นที่ 1 + ลักษณะของพื้นที่ 2 + วัตถุดิบ เช่น "บ้านสวนตาล" ส่วนประกอบส่วนที่หนึ่งคือคำว่า "บ้าน" แสดงลักษณะของพื้นที่ว่ามีสิ่งปลูกสร้างสำหรับใช้เป็นที่อยู่อาศัยซึ่งแสดงถึงความเป็นครอบครัว ส่วนประกอบส่วนที่สอง เป็นการบ่งบอกลักษณะของพื้นที่ที่มีการผลิตว่าเป็น "สวน" มีความหมายว่า บริเวณที่มีการปลูกต้นไม้พืชจำนวนมาก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2552) และส่วนประกอบส่วนที่สามคือ "ตาล" หมายถึงต้นตาลโตนด ช่วยขยายความว่าต้นไม้ที่มีการปลูกเป็นจำนวนมากคือ ต้นตาลโตนด การตั้งชื่อตราสินค้าเช่นนี้ ต้องการสื่อความหมายถึงการผลิตในลักษณะของอุตสาหกรรมในครัวเรือนและเป็นผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของสำนักงานอำเภอสทิงพระที่ระบุว่าอำเภอสทิงพระไม่มีอุตสาหกรรมขนาดใหญ่แต่มีอุตสาหกรรมขนาดเล็กหรืออุตสาหกรรมในครัวเรือน (สำนักงานอำเภอสทิงพระ, http://www.sathingphra-sk.go.th)

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ทำให้ทราบว่าชื่อชนิดของสินค้าชุมชนส่วนใหญ่มีโครงสร้างที่เป็นโครงสร้างขยาย โดยมีโครงสร้างที่ระบุชนิดของสินค้าหรือวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้าเป็นหลักและตามด้วยส่วนขยายต่าง ๆ เพื่อเพิ่มรายละเอียดในด้านวิธีการทำ รสชาติ ลักษณะหรือคุณสมบัติพิเศษให้กับสินค้า ชื่อชนิดของสินค้ามีความเฉพาะเจาะจงค่อนข้างมากเพราะผู้ผลิตต้องการแสดงให้เห็นคุณลักษณะเฉพาะของสินค้า ซึ่งช่วยโน้มน้าวใจผู้ซื้อให้สนใจในลักษณะพิเศษเหล่านั้นได้ และช่วยเน้นถึงความแตกต่างกับสินค้าประเภทเดียวกันของผู้ผลิตรายอื่นได้ นอกจากนี้ชื่อชนิดของสินค้าบางชื่อยังแสดงถึงเอกลักษณ์ของอำเภอสทิงพระอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นการใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ที่ช่วยย้ำถึงความเป็นท้องถิ่นมากขึ้น เช่น "หัวครก" หรือ "โหนด" ชื่อชนิดของสินค้ายังสะท้อนถึงวิถีชีวิตผ่านการระบุวัตถุดิบที่มีอยู่ในพื้นที่อันแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่ผูกพันกับต้นตาลโตนด ดังนั้นในอำเภอสทิงพระจึงมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายจากตาลโตนด

ชื่อทางการค้าที่พบมีลักษณะสอดคล้องกับที่ นิทัศน์ บุญไพศาลสถิตย์ (Nithat, 2005) ได้แสดงความเห็นไว้ว่า ชื่อทางการค้าที่มีการตั้งโดยใช้คำเรียกญาติ เช่น "แม่" ประกอบในชื่อเหมาะสมกับสินค้าประเภทอาหารของสินค้าในระดับท้องถิ่น ซึ่งพบว่าในอำเภอสทิงพระการใช้ชื่อทางการค้าโดยมีคำเรียกญาติ เช่น แม่ พี่ น้อง ยังคงได้รับความนิยมในการตั้งชื่อทางการค้าของอาหารพื้นเมือง เนื่องจากผู้ผลิตเป็นบุคคลที่มีผู้คนในท้องถิ่นรู้จักอย่างกว้างขวาง จึงใช้ชื่อทางการค้าที่ตรงกับการเรียกขานของผู้คนในชุมชน ซึ่งช่วยให้ผู้ซื้อจดจำและจำแนกได้ว่าสินค้าเป็นของผู้ผลิตรายใด

จากคุณสมบัติของชื่อตราสินค้า (Brand Name) 4 ประการที่ Ellwood (2002) ได้เสนอไว้ (ดูบทนำ หน้า 3) ชื่อทางการค้าของสินค้าชุมชนในอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลามีชื่อที่แสดงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น (Locality) เนื่องจากเป็นสินค้าในระดับท้องถิ่นจึงไม่ได้บ่งบอกความเป็นสัญชาติในระดับชาติ (Nationality) อย่างชัดเจน ด้วยเหตุที่อำเภอสทิงพระมีชื่อเสียงในเรื่องของการปลูกตาลโตนดและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ได้จากตาลโตนด ไม่ว่าจะเป็นน้ำตาล ลูกตาล จาวตาล หรือใยตาล ดังนั้นจึงมีผู้ผลิตที่ตั้งชื่อทางการค้าโดยใช้คำที่เกี่ยวข้องกับตาลโตนด เช่น "ตราลูกตาลโตนด" และ "โหนดทิ้ง" เป็นต้น เป็นการบ่งบอกถึงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ช่วยให้ผู้ซื้อเกิดความเชื่อมั่น (Reliability) ว่าผลิตภัณฑ์น่าจะมีคุณภาพดี (Quality) เนื่องจากมาจากแหล่งที่มีชื่อเสียงด้านวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตหรือตาลโตนด

นั่นเอง นอกจากนี้เอกลักษณ์อีกอย่างหนึ่งของอำเภอ สทิงพระคือ การผลิตในรูปแบบของอุตสาหกรรมในครัวเรือน ดังนั้นชื่อทางการค้าบางชื่อจึงสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ด้านนี้

อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์ผู้ผลิต ผู้ผลิตส่วนใหญ่แสดงความเห็นว่าไม่นิยมตั้งชื่อทางการค้าเนื่องจากไม่มีความจำเป็นเพราะมีการระบุชื่อผู้ผลิตหรือชื่อกลุ่มแม่บ้านไว้ในส่วนของผู้ผลิตสินค้าแล้ว อีกทั้งสินค้าของแต่ละกลุ่มเป็นที่รู้จักกันในชุมชนอยู่แล้ว และนอกจากนี้ยังมีการผลิตสินค้าเพื่อส่งต่อให้ผู้ค้าในพื้นที่อื่นนำไปติดฉลากสินค้าด้วยชื่อทางการค้าอื่นอีกด้วย จึงมีการใช้ชื่อทางการค้าไม่มากนัก การผลิตและการจัดจำหน่ายมีการช่วยเหลือกันจากผู้ผลิตรุ่นก่อนไปสู่ผู้ผลิตรุ่นใหม่ โดยบางครั้งเมื่อสินค้าของผู้ผลิตรายหนึ่งไม่เพียงพอ จะมีการรับเอาสินค้าของผู้ผลิตอีกรายหนึ่งไปติดฉลากสินค้าของตนเองเพื่อให้มีสินค้าสำหรับวางจำหน่าย และผู้คนในชุมชนทราบถึงวิถีการปฏิบัติเพื่อช่วยกันในลักษณะนี้ดีอยู่แล้ว ตราสินค้าจึงไม่ใช่สิ่งที่บ่งบอกเอกลักษณ์ของสินค้า (Identity) เสมอไปในวิถีการค้าแบบเกื้อกูลและพึ่งพากันเช่นนี้

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. 2545. **แนวทางการดำเนินงาน หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์.** กรุงเทพฯ : กรมการพัฒนาชุมชน.

จิตติมา ปั้นจาต. 2550. **ความเข้าใจและการยอมรับข้อมูลโภชนาการของผู้บริโภคโดยผ่านฉลากโภชนาการของผลิตภัณฑ์อาหารขบเคี้ยวและของหวานในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตรสนเทศบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ประมวล บุญชนะ. 2553. **ชื่ออาหารพื้นบ้านของไทญ้อ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม.** ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ประสาทสุข นิยมราษฎร์. 2551. **การศึกษารูปแบบความสัมพันธ์สินค้า OTOP : กรณีศึกษาขนมถั่ว-งา อำเภอสทิง-พระ จังหวัดสงขลา.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2552. **พจนานุกรมอิเล็กทรอนิกส์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.**

Ellwood, Iain. 2002. **The Essential Brand Book.** 2nd Ed. London : Kogan Page.

Nithat Boonpaisarnsatit. 2005. **Semantic Analysis of Thai Products' Brand Names.** Master of Arts. English Department. Graduate School. Chaingmai University.

เว็บไซต์

กรมการพัฒนาชุมชน. **www.cdd.go.th** (ได้รับเมื่อ 20 พฤษภาคม 2553)

กาลัญ วรพิทยุต. 2550. **Brand Identity.** http://utcc2.utcc.ac.th/localuser/brandthaicenter/article.htm (ได้รับเมื่อ 20 พฤษภาคม 2553)

สำนักงานอำเภอสทิงพระ. **http://www.sathingphra-sk.go.th** (ได้รับเมื่อ 20 พฤษภาคม 2553)

ศูนย์ประสานงานทรัพย์สินทางปัญญา. **http://www.iprcustoms.com/** (ได้รับเมื่อ 20 พฤษภาคม 2553)